

2. Donaldson L. The Ethereal Hand: Organizational Economics and Management Theory / Donaldson L. // Academy of Management Review. – 1990. – №15.
3. Coase R. The Nature of the Firm / Coase R. // Economica. – 1937. – №4. – P.386–405.
4. Mallin C. Corporate Governance / Mallin C. – London: Oxford University Press, 2004. – 217 p.
5. Fama E., Jensen M. Separation of ownership and control / Fama E., Jensen M. // Journal of Law & Economics. – 1983. – №26.
6. Корпоративне управління: процеси, стратегії, технології: [колективна монографія] / К.Н. Абдулаев [та ін.]; за ред. К.С. Шапошникова [та ін.]. – Херсон: Гельветика, 2015. – 536 с.
7. Білашенко О.С. Концепції та моделі корпоративного управління в банках країн, що розвиваються / О.С. Білашенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/pprbsu/2010_30/10_30_43.pdf.
8. Денис О.Б. Корпоративне управління в банках: зарубіжний досвід та вітчизняна практика / О.Б. Денис // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2012. – № 1(12). – С. 50–55.
9. Корпоративне управління: теорія та практика: [підручник] / М.П. Мальська, Н.Л. Мандюк, Ю.С. Занько. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 360 с.
10. Міщенко С. Визначення основних факторів розвитку та ефективності функціонування фінансового сектору України / С. Міщенко // Банківська справа. – 2008. – № 4(82). – С. 31–47.
11. Обельницька Х.В. Основні риси сучасного корпоративного управління в Україні / Х.В. Обельницька // Економічний аналіз. – 2014. – № 3. – С. 93–100.
12. Чуб О.О. Корпоративне управління в банку в контексті глобалізації / О.О. Чуб // Економіка і організація управління. – 2012. – № 2. – С. 26–34.
13. Островська Н. Бібліографічний опис для цитування: Островська Н. С. Банківський менеджмент як основа роботи банку / Н. С. Островська // Науковий вісник [Буковинського державного фінансово-економічного університету]. Економічні науки. – 2013. – Вип. 1. – С. 148–157.
14. Желюк Т.Л. Банківський контролінг як інструмент сталого розвитку фінансового сектору національної економіки / Т.Л. Желюк // Інноваційна економіка. – 2013. – №7. – С. 220–223.

УДК 339.923:061

С.В. МАРИНИНА,
к.е.н., Київський інститут інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»

Брексіт: економічні дисбаланси прогнозованого виходу Великої Британії з Європейського Союзу

У статті розкрито тенденції розвитку прогнозованого виходу Великої Британії з Європейського Союзу. Визначено реакцію країн-учасниць Євросоюзу відносно Брексіт і можливі наслідки економічних дисбалансів для країн-членів Співдружності.

Ключові слова: Брексіт, Велика Британія, Європейський Союз, вихід з Євросоюзу, економічні дисбаланси, прогнозованість Брексіт, євроінтеграція, захист прав громадян.

С.В. МАРИНИНА,
Київський інститут інтелектуальної собствениости и права
Национального университета «Одесская юридическая академия»

Брексит: экономические дисбалансы прогнозированного выхода Великобритании из Европейского Союза

В статье раскрыты тенденции прогнозированного выхода Великобритании с Европейского Союза. Определена реакция большинства стран-участниц Евросоюза относительно Брексит и возможные последствия экономических дисбалансов для стран Содружества.

Ключевые слова: Брексит, Великая Британия, Европейский Союз, выход с Евросоюза, экономические дисбалансы, прогнозированность Брексит, евроинтеграция, защита прав граждан.

Brexit: the economic imbalances of the predictable leaving of Great Britain from the European Union

In the article were revealed the tendencies of the predictable leaving of Great Britain from the European Union. The reaction of most of the European Union members on the Brexit is determined and the possible consequences of economic imbalances from Brexit for the Commonwealth countries were researched.

Key words: Brexit, Great Britain, European Union, leaving the European Union, the economic imbalances, Brexit prediction, Eurointegration, protection of the citizens' rights.

Постановка проблеми. Позиція неповної залежності, неповної відповідальності в ключових складових євроінтеграції, особлива позиція в питанні обмеження національного суверенітету на користь спільних інтеграційних інститутів, які посідала Велика Британія з часу вступу до Європейського Економічного Співтовариства, торги за ту чи іншу поступку з боку центральних органів Європейського Союзу, питання Британська Європа чи європейська Британія постійно лежали на поверхні європейських узгоджуваних з Великою Британією політик, проводять до висновку про прогнозованість Brexit.

Обговорення складових виходу Великобританії з Євросоюзу і перші практичні кроки реалізації домовленостей виявилися проблемними та багатоплановими і комплексними, а реакція європейських країн диференціювалася залежно від рівня їхнього розвитку, заможності й статусу в інтеграційній євросхемі. Несподівано для більшості, деякі з 27 учасників Європейського Союзу кинулися «ділити» ще не оформлену британську євроінтеграційну спадщину, що призведе до значних економічних дисбалансів в країнах-членах та ЄС у цілому, а можливо і в ще більших масштабах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню принципів формування та реалізації політики Великої Британії щодо європейської інтеграції за умов дотримання нею національних інтересів та збереження високого ступеня незалежності присвячено достатньо праць вітчизняних фахівців. Варто зазначити Л. Губерського, В. Копійку, В. Крушинського, С. Толстова, Т. Шинкаренко та ін.

Ризикам і наслідкам Брексіт вже присвячена низка публікацій вітчизняних фахівців таких як Г. Сталовєрова, Л. Чекаленко та ін. Із зарубіжних, ґрунтовна публікація підготовлена М. Емерсоном – «Оцінка економічного впливу Брексіту на ЄС–27».

Багато аспектів цієї проблеми не розкриті та не обґрунтовані. Потребують подальшого дослідження питання наслідків Брексіт для британського ринку, неоднозначної політики ЄС–27 і окремих країн членів Євпростору та аналізу наслідків економічних дисбалансів, визначених їхніми діями.

Метою статті є визначення характеру і напрямку розвитку позицій Великої Британії, країн-учасників Європейського Союзу, причин прийняття рішення Великої Британії про оголошення виходу з Євросоюзу і напряму дій країн-членів Співдружності до Брексіт, що може призвести до значних економічних дисбалансів.

Виклад основного матеріалу. Світова геоекономічна система в останні роки характеризується значними і суперечливими процесами, які вимагають перегляду або оновленого звернення до інструментів економічної політики, спрямованої як на зміцнення поточного стану, так і на забезпечення стійкого довгострокового зростання і розвитку, як окремих країн, так і світової економіки в цілому.

Одним із головних глобальних геополітичних і геоекономічних процесів упродовж найближчих двох років стане вихід Великої Британії з Європейського Союзу (ЄС) – Brexit [1, с. 17].

На думку переважної більшості європейських громадян, в тому числі і самих британців, для прийняття такого доленосного рішення Велика Британія обрала не зовсім вдалий момент. Економічні та політичні кризи, ускладнення і загрозливий стан з нелегальною міграцією, тероризм, триваючі війни навколо і всередині Європи, не полегшить наслідки розлучення.

Сучасні наслідки британського «небажання» та «особливого підходу» 1960–1970 рр. лежали на поверхні європейських узгоджувальних з Великою Британією політик. Пригадуються перші за-явки на членство з вимогами значних змін на

користь Британії у вже сформованому утворенні Європейських економічних спільнот. Пізніше торги за ту чи іншу поступку з боку центральних органів ЄС. Врешті, позиція неповної залежності, неповної відповідальності та неповної участі в ключових складових євроінтеграції за винятком лише ролі платника до євробюджету. Аналізуючи ходу британців до ЄС, всі нюанси їхнього просування до інтеграційного простору можна дійти до висновку про прогнозованість Brexit [2, с. 11].

Активізація процесу інтеграції Європи наприкінці 50-х років спричинили розбіжності між країнами Європейського об'єднання з вугілля та сталі (ЄОВС) і Великою Британією, як на той час залишалась вірною «широкому простору» та завжди бачила себе на перетині уявлених «трьох кіл», що утворювали три світові сили:

Північна Америка, з якою Велику Британію об'єднували цивілізаційні зв'язки і фінансова залежність;

Британська Співдружність Націй, де Велика Британія зберігала позиції політичного і фінансово-економічного простору;

Європа, яку велика Британія розглядала як складову атлантичної солідарності, що виявлялося в прагненні приєднати європейські структури до більш широких міжнародних об'єднань, залежних від США.

Крім того, для великої Британії – країни, де абсолютизувався суверенітет національного парламенту, здавався неприпустимим наднаціональний характер європейських співтовариств. Традиційній політиці європейської рівноваги Великій Британії суперечила і можливість появи «континентального блоку» внаслідок розвитку франко-німецького співробітництва в межах Співтовариств. Отже, не були несподіваними спроби британців використати ЄОВС для протидії новим європейським ініціативам.

Велика Британія та інші європейські країни, які залишилися поза межами Співтовариств, виявили певне занепокоєння у зв'язку із інтеграцією шести держав. У вигляді своєї альтернативи Європейському економічному співтовариству за ініціативою Великої Британії у 1960 р. була заснована Європейська асоціація вільної торгівлі, яка виявилась не спроможною скласти серйозну конкуренцію Співтовариствам [3, с. 108–109, 115].

На початку 70-х років економічні показники Великої Британії виявилися помітно кращими за

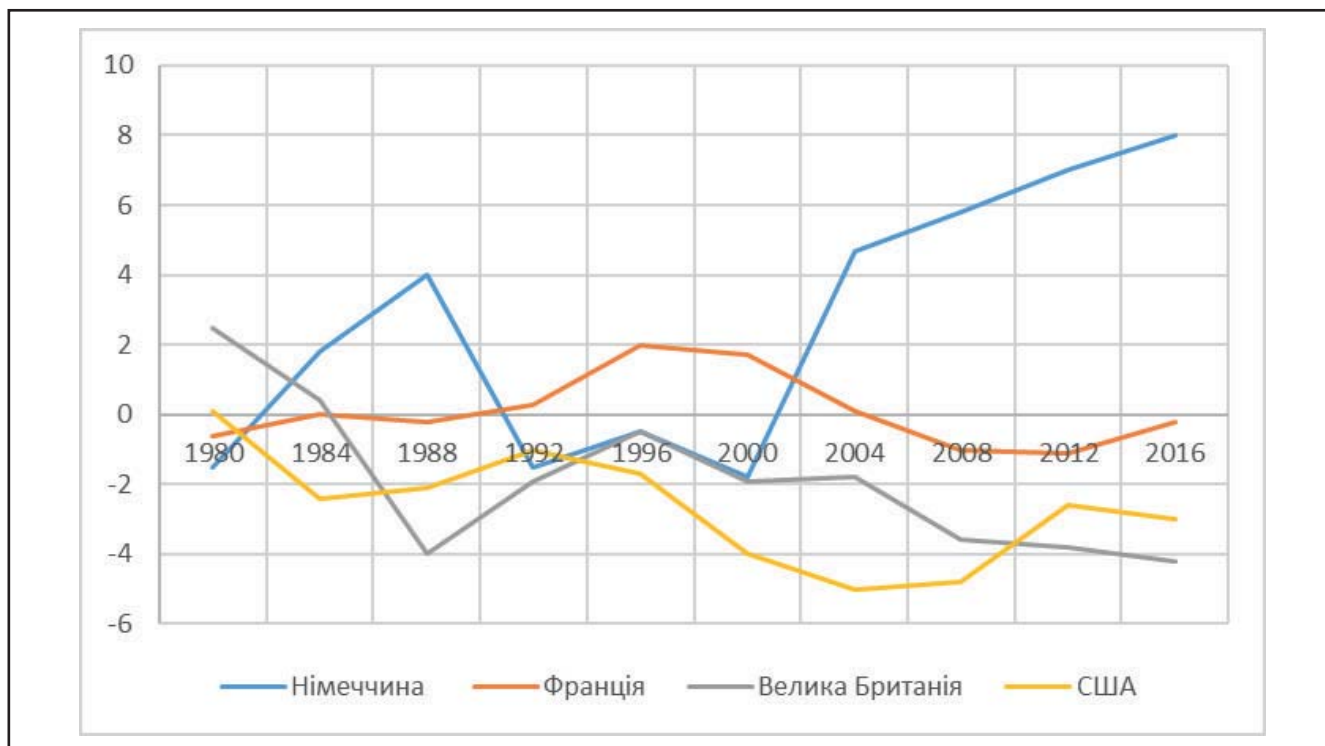
ті, що вона мала на момент попередньої спроби вступити до Співтовариства в 1967 р. Сприятливою була й міжнародна кон'юнктура в Західній Європі, оскільки «шістка» погодилася розпочати переговори про розширення складу членів Співтовариства [4]. Франція вже не остерігалась Великої Британії, яку раніше розглядала як найімовірнішого опонента французьким інтересам, а відтак стала більш прихильною до перспективи прийняття Великої Британії в Європейське економічне співробітництво, оскільки в такому разі остання перебирала на себе частку тягаря з фінансування цієї політики. Велика Британія стала повноправним членом Співтовариства 1 січня 1973 року, продемонструвавши, що для захисту національних інтересів країна-член може домогтися зміни принципів Співдружності у провідних сферах діяльності [5, с. 23, 32].

Важливо відмітити, що упродовж останніх десятиліть британська економічна динаміка у частині реального зростання практично повторювала динаміку США, країни яка є глобальним лідером, і політично відрізнялася від економічних циклів найкрупніших країн ЄС, зокрема Німеччини, економіка якої є визначальною для континентальної Європи, що вказувало на наближення британської економіки до американської, а не до європейської.

Зовнішньоекономічний сектор також підтверджує вищевказані взаємозв'язки: динаміка сальдо рахунку поточних операцій Великої Британії і США – наближені одна до одної і фактично знаходяться у «протифазі» з відповідною динамікою найбільших економік евро-зони (рис. 1).

Темпи економічного зростання Великої Британії упродовж останніх п'яти років перевищували відповідні темпи найбільших континентальних економік. Економіка Британії стала другою найбільшою економікою ЄС з 2015 року. За оцінкою Світового банку розвитку економіки на початку 2017 р., внутрішній валовий продукт Німеччини становив 3,36 трлн. доларів США (4,54% світового ВВП), Великої Британії – 2,86 трлн. доларів США (3,86%), Франції – 2,42 трлн. доларів США (3,26%) [1, с. 17, 19; 6].

Вказані особливості економічної динаміки визначають і макроекономічну основу вибору політики Brexit. Традиційна близькість економічної політики США і Великої Британії дають певні підстави стверджувати про об'єктивний характер Brexit, а не про його виключно політичні основи.

Рисунок 1. Сальдо рахунку поточних операцій розвинутих країн, % ВВП

Складено автором за даними джерела [1].

Щодо наслідків Brexit для британського ринку, то чіткі розрахунки і прогнози навряд чи знайдуться навіть у британських джерелах. Проте особливістю торгівлі Великобританії є те, що обсяги торгівлі країни з членами ЄС приблизно дорівнюють обсягам з країнами поза межами Європейського Союзу (рис. 2).

Тобто структура торгівлі Великої Британії достатньо диверсифікована, що зможе значно полегшити переорієнтацію країни на нові ринки, якщо зовнішні умови співробітництва з ЄС ускладняться [1, с. 21; 2, с. 11; 7].

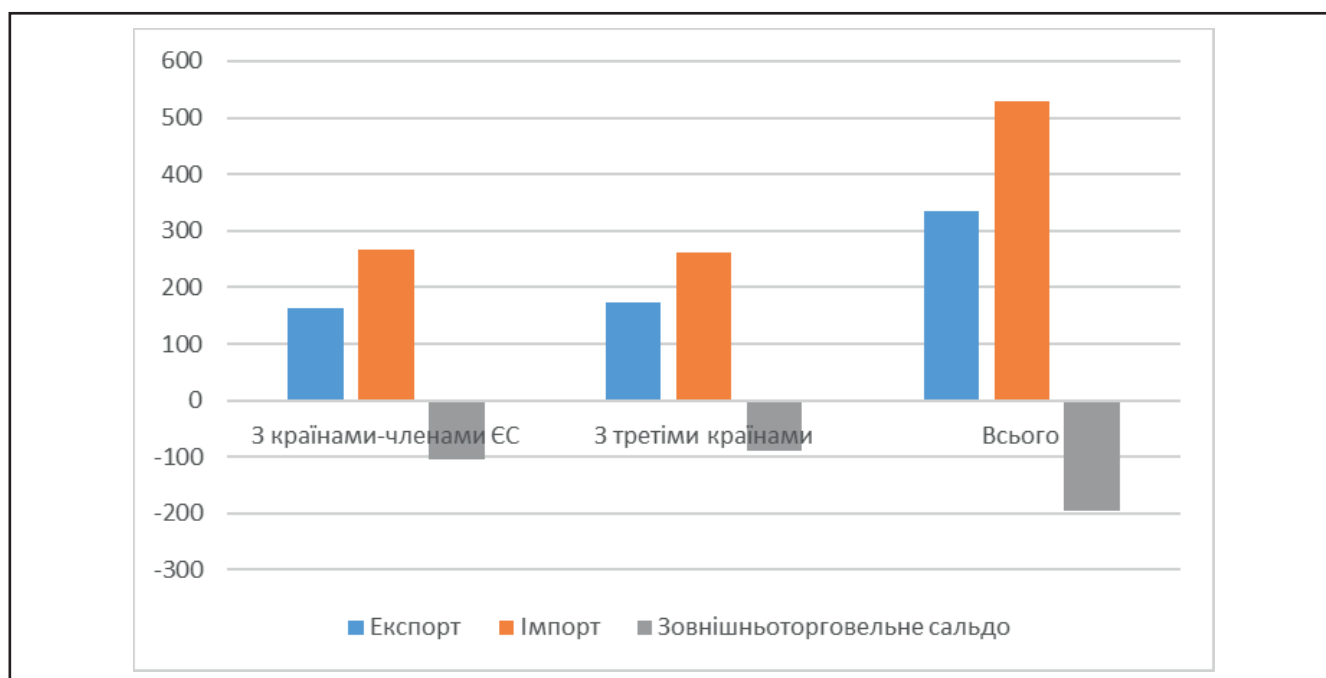
Найчутливішими сферами Brexit на загальне переконання Великобританії визначено торгівлю, банківську сферу та питання захисту прав громадян, що працюють і мешкають в Британії. Торгівля має бути керована відповідно із засадами Світової організації торгівлі. Хоча в будь-якому випадку, експорт Великобританії наштовхнеться на мита та інші обмеження. Британські банкіри за новими правилами мають піти з Європи, а різноманітні трансакції, реалізовані для клієнтів з євросубконтиненту, стануть нелегальними. Передбачається, що в цілому буде переміщено кілька сотень трейдерів та 20 тисяч банківських рахунків клієнтів.

Великобританія використала своє приєднання до Європи з метою залучення до себе між-

народних фірм і представництв, що займаються авіаційною, медичною та фінансовими сферами, які підштовхнули розбудову у Британії промислових центрів, маркетингових відділень і торговельних бюро, продаючи свою продукцію у всій Європі, тобто у всьому географічному просторі з 500 млн. осіб. Кількість перенесених робочих місць за приблизними розрахунками сягне 35 тисяч, що означає переїзд фахівців британської фінансової сфери на нові місця роботи в Дубліні, Амстердамі, Парижі, Франкфурті та Люксембурзі. Цей процес призведе до втрати з британської дохідної частини понад 24,8 млрд. дол. США [2, с. 11–12; 8].

Британці прагнуть залишити за собою право на безболісний перехід до вільної торгівлі через британські кордони, доки не буде врегульована відповідна угода; вирішення проблеми газової залежності; розв'язання питання щодо нових умов безпосередньої участі в Євроатомі, що пов'язано з небезпечними ядерними відходами; участь військ Великої Британії у спільних воєнних формуваннях ЄС; обмін і доступ до секретної інформації.

Поза торгівлю і банківською справою Велика Британія в межах ЄС керувала і медичною сферою. Нові лікарські засоби, що надходять на ринок ЄС проходили експертизу та оцінювались Європейським агентством із лікарських засобів

Рисунок 2. Зовнішня торгівля Великобританії товарами, млрд. євро, 2016 р.

Складено автором за даними джерела [1].

у Лондоні. У разі переїзду агентством місця дислокації відбудеться значна затримка з оформленням і видачею пацієнтом ліків [2, с. 12–13].

Більшість населення Великобританії (60%) бажають залишитися громадянами спільноти. Від Brexit можуть постраждати самі британці, оскільки їхнє працевлаштування в інших країнах ЄС може бути поставлено у залежність від квотування і дозволів на роботу Комісією ЄС так само, як для всіх інших громадян. Британські емігранти також мандруватимуть і розселятимуться в Єврозоні за відповідними пропозиціями.

Деякі країни, орієнтуючись на Велику Британію, різко поміняли власну позицію щодо участі в різноманітних складових ЄС, незважаючи на погрози попередження про відповідні санкції. А деякі країни загальмували своє подальше поглиблення в євроінтеграційні процеси.

Розглядаючи європейську ідентифікацію, можна визначити, що ключовою фігурою в процесі Brexit має стати Австрія, яка перебирає на себе керівництво в Європейській раді в другій половині 2018 року. Найважливішим для Австрії є забезпечення прав 25 тисяч своїх громадян, які мешкають у Британії, а також вона переймається фінансовими проблемами, очікуючи від Великої Британії і Євросоюзу гарантій щодо розв'язання питання з європейським бюджетом, який зменшиться на кілька мільярдів євро.

Бельгію більш за все турбує питання торгівлі, оскільки 80% експорту цієї країни спрямовано до Британії.

Болгарія, яка перебуває в ЄС під патронатом Німеччини, опікується питанням захисту прав 60 тисяч своїх громадян, які перебувають у Великій Британії.

Данія переймається наслідками Brexit для власної торгівлі. Її турбує те, щоб британські підприємства не мали доступу на ринки ЄС.

Естонія намагається і в подальшому підтримувати з Британією тісні господарські зв'язки, оскільки в Лондоні працює значна кількість естонських фірм із технічного обладнання.

Голландія, будучи одним із провідних експортерів в Велику Британію серед країн ЄС, також очікує захисту торговельних засад і прав своїх громадян.

Греція намагається уникнути дебатів щодо наслідків Brexit і дотримуватися чітких правил гри за рішенням керівних органів ЄС.

Ірландія турбується збереженням миру в Північній Ірландії, а також збереженням торговельних зв'язків з Великобританією.

Іспанія єдине завдання бачить в єдності Європи і продовження процесу інтеграції, а також турбується питанням збереження прав 300 тисяч своїх громадян, які проживають в Великій Британії. Наслідки Brexit можуть негативно позначи-

тись і на туристичних потоках – щорічно майже 18 млн. британців відвідують Іспанію.

Литва турбується про збереження прав 200 тисяч литовців, які мешкають у Британії. Будучи бенефіціаром еврофондів у сферах пов'язаних з економікою, освітою, наукою вона стурбована перспективою залишитися сам на сам із цими програмами, оскільки з реалізацією Brexit відповідні фонди можуть скоротитися.

Мальта намагається використати найбільш корисні наслідки від Brexit і як колишня британська колонія, і як філія британських фінансових фірм.

Німеччина рахує, що Brexit для неї має символічне значення. Німецька позиція доволі жорстко визначає умови, за якими Британія не може розраховувати на доступ до європейського ринку, якщо не визнає його основних засад, зокрема вільного припливу робітників.

Польща у низці питань поділяє думку британців про необхідність впровадження змін до національної політики ЄС, що й надалі протистоятиме суверенітетам. Важливе питання для Польщі – захист прав поляків на британських островах. У Великій Британії мешкає понад 800 тисяч поляків, з яких 400 тисяч перебувають там менше п'яти років і вони ще не мають права на постійне проживання. Польща також є найбільшим бенефіціаром серед країн ЄС і значно залежить від структурних фондів Євросоюзу.

Португалію хвилює безпека і права громадян ЄС. На думку португальців, втрата сильної Великої Британії в системі безпеки ЄС значно послабить систему захисту та зробить її вразливою.

Для Румунії першим рішенням має стати положення про рівні права громадян ЄС на островах Британії.

Словацька Республіка має своїх 75 тисяч громадян на островах Британії і тому прагне, щоб їхні права були такими ж повноцінними як і самих британців.

Для Словенії є важливим, щоб Велика Британія все врегулювала за принципами і законодавством ЄС.

Фінляндія у першу чергу, турбується про майбутнє всього Європейського Союзу.

Франція намагається перешкодити розповсюдженню Brexit на інші країни, що може призвести до нових поразок ЄС. Вона також не забуває і про практичні питання: на переконання французької сторони, Британія має повернути кошти

європейцям і сплатити заборгованість перед ЄС як передумову початку переговорів про торгівлю та про Brexit.

Хорватія турбується про власну безпеку, оскільки Великобританія виступає ключовою державою європейської стабільності і є необхідною в системі захисту цивілізованої Європи.

Чеська Республіка не поспішає з висновками, однак вважає, що торговельні питання мають бути розв'язані вже після всіх юридичних положень.

Швеція впевнена, що забезпечення єдності ЄС і єдиного бюджету ЄС є збереження надійності Євроінтеграції [2, с. 14–15; 9, с. 131–133].

У Великій Британії, у свій час, навіть була висунута теза про доцільність приєднання країни не до ЄС, а до Північноамериканської зони вільної торгівлі (США, Канада, Мексика). І хоча ця ініціатива того часу не набула розвитку, проте з урахуванням макроекономічних та інституціональних показників, а також виходу Великої Британії з ЄС питання подальших інтеграційних процесів для країни ще матимуть продовження [1, с. 17].

Висновки

Для всіх країн ЄС–27 кардинальним питанням для Brexit, є захист прав європейців, з яких країн вони б не походили, що відповідає найвагомішим європейським цінностям. Обговорення складових виходу Великої Британії з ЄС і перших кроків реалізації домовленостей щодо розлучення виявилось, що проблеми, які необхідні вирішуватися множаться та є багатоплановими і комплексними. Для їх вирішення часто не знаходиться легких і однозначних схем, вироблених механізмів, оскільки більшість із них охоплюють кілька сфер багатосторонніх інтеграційних процесів, у яких була задіяна Велика Британія. Перед Великобританією та ЄС постають все нові й нові проблеми, серед яких і складний процес «вилучення» Великої Британії із законодавства ЄС.

Основні процеси пов'язані з Brexit згідно з умовами Лісабонської угоди найвірогідніше завершаться у 2019 році. На цей період може припадати і період прискорення структурних змін, який полягатиме в формуванні нового економічного та інституційного середовища та потребуватимуть також зміни економічної політики у таких країнах, які забажають продовжити активні партнерські стосунки з Великою Британією. Це сповна стосується України.

Нині навколо ЄС починає формуватися нова архітектура єдиної Європи, яка зможе об'єднати всі держави континенту навколо спільних цілей стабільності, демократії та економічного добробуту. Євросоюз перебуває на новому етапі свого розвитку, зміст якого визначатиме напрям еволюції не лише Європейського субконтиненту, а й великою мірою всього світу.

Список використаних джерел

1. Виклики і ризики розгортання кризових процесів в Україні напрями економічної політики їх запобігання / Наукова редакція В. Юрчишин. – К.: Заповіт, 2017. – 156 с.
2. Чекаленко Л.Д. Брексіт: розлучення за британським сценарієм / Л.Д. Чекаленко // Зовнішні справи; Політичні науки. №9, 2017. – с. 11–13.
3. Копійка В.В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навчальний посібник / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко; за редакцією Л.В. Губерського – 2-е вид., виправлене і доповнене. – К.: Знання, 2012. – 756 с.
4. Black Jeremy. Convergence or Divergence? Britain and the Continent. – London: Macmillan, 1994. – P. 242.
5. Крушинський В.Ю. Британська Європа чи європейська Британія. Великобританія в європейських інтеграційних процесах: монографія. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2003. – 214 с.
6. Хто на світі більший? – [Електронне видання]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/>
7. De Marin P. An analysis: What Brexit really means/ Both for the EU economy and Britain. – [Електронне видання]. – Режим доступу: <http://cursdeguvemare.ro/an-analysis-what-brexit-really-means-both-for-the-eu-tconomy-and-britain.html/>
8. UK could lose 40,000 banking jobs after Brexit: report. – [Електронне видання]. – Режим доступу: <http://www.politico.eu/articie/uk-could-lose-40000-banking-jobs-after-brexit-report/>
9. Європейський Союз: дезінтеграція чи відродження? Джордж Сорос у бесідах із Григором Петером Шміцем. Пер. з англ. Н. Комарової. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2015. – 240 с.

В.А. ПРЕДБОРСЬКИЙ,
д.е.н., професор, Національна академія внутрішніх справ
Ю.О. ТАРАНЕНКО,
к.е.н., доцент, Національна академія внутрішніх справ

Козацькі реформи як репрезентант детінізаційного тренду сучасних суспільних реформ

У статті розглядається суспільний імператив необхідності звернення до успішного історичного вітчизняного досвіду реформування суспільної системи, побудови ефективної антикризової моделі розвитку України як продукту перемоги національної революції у 1648–1676 рр., зокрема для детінізації неформальної організації.

Ключові слова: «козацьке управління», «козацьке реформування», неформальна організація, соборна суспільна організація.

В.А. ПРЕДБОРСКИЙ,
д.э.н., профессор, Национальная академия внутренних дел
Ю.А. ТАРАНЕНКО,
к.э.н., доцент, Национальная академия внутренних дел

Казацкие реформы как репрезентант детенизационного тренда современных общественных реформ

В статье рассматривается императив необходимости обращения к успешному историческому отечественному опыту реформирования общественной системы, построения эффективной антикризисной модели развития Украины как продукта победы национальной революции в 1648–1676 гг., в частности для детенизации неформальной организации.

Ключевые слова: «казацкое управление», «казацкое реформирование», неформальная организация, соборная общественная организация.